

Löpande utvärdering 2013

Operativt program för
Europeiska socialfonden
på Åland

2007-2013

Enligt förordning 1083/2006 artikel 47 skall kontinuerliga utvärderingar av strukturfondsprogrammen göras. En fortlöpande utvärdering görs av sekretariatet. Genom programmets litenhet och erfarenheterna från tidigare program kan eventuella avvikelser från programmet snabbt identifieras och åtgärdas.

Det primära syftet med själva utvärderingen av programmet är att belysa hur effektivt genomförandet av programmet i olika avseenden löper. Med utgångspunkt i detta ska överväganden göras om det finns orsak att revidera programmet och organisationen för programgenomförandet i syfte att förbättra genomförandet. Övriga syften med utvärderingarna är:

- sprida information till de aktörer som deltar i genomförandet av programmet och stärka det gemensamma lärandet
- bidra till en god styrning medan programmet pågår
- samla kunskaper och erfarenheter från programmet och relatera dessa till den europeiska sammanhållningspolitiken och den nationella tillväxtpolitiken
- förmedla "best practice" till nätverk och aktörer som bidrar till att generera och utveckla projektidéer, utarbetar projektplaner eller som fungerar som projektledare
- utgående från resultaten bedöma bidraget till att nå Lissabonmålen och göra det bidraget mer synligt

Den fortlöpande utvärderingen görs internt under hela programperioden. Ett omfattande uppföljningsarbete av samtliga projekt genomförs av programsekretariatet och detta utgör en bas för den fortlöpande utvärderingen. Material som ligger till grund för detta hämtas från indikatoruppföljningar, projektredovisningar och de elektroniska program som finns tillgängliga för inmatning av resultat från projektredovisningarna. För utvärdering av genomförandeorganisationen använder personalen ytterligare verktyget för egenutvärdering. De rapporter som tas fram på sekretariatet kan vara ekonomisk redovisning i form av beslutade, utbetalda, rekviderade medel och förskott samt prognoser över detta. Det kan också handla om fördelning av medel mellan EU, nationella och privata medel, sammanställning av indikatorer samt uppföljning av beslutade medel fördelat enligt utgiftskategorier och koder i programmet. Vidare utvärderas utvalda projekt av landskapets interna revisionsbyrå, varifrån ytterligare information fås. Redovisningsbyrån gör stickprovskontroller på utbetalningar till projekt, vilket gör att sekretariatet, den förvaltande myndigheten, har ytterligare ett sätt att säkerställa att systemen fungerar korrekt och objektivt.

En mindre arbetsgrupp inom övervakningskommittén har utsetts (30.11.2009) för att underlätta för övervakningskommittén och göra handläggningen snabbare. Arbetsgruppen har i år genom skriftlig procedur inkommit med sina kommentarer. Arbetsgruppen planerar hålla möten varje vår inför rapporteringen i samband med årsrapporten. Vid behov håller arbetsgruppen även möten på hösten.

1. Tyngdpunktsområden

Tyngdpunkten i en utvärdering skall enligt kommissionens anvisningar dels ligga vid genomförande av programmet och dels på projektnivå. Den fortlöpande utvärderingen skall ge stöd vid etablering av projekt om så önskas. Den skall också dokumentera erfarenheter som

uppkommer i projekten och programmet. En tredje viktig uppgift är vikten att kunna värdera hur väl programmet når de operativa målen och den strategiska inriktningen. Som en fjärde uppgift skall den fortlöpande utvärderingen sätta in utvärderingsresultaten i ett bredare samhällsperspektiv. Utgående från detta ligger därför tyngdpunktsområdena i utvärderingen på tre olika områden.

1. Utvärdering av Genomförandeorganisationen
2. Uppfyllande av Lissabonstrategin i förhållande till Ålands ESF-program
3. Verksamhetsområden med högre risk

1.1 Genomförandeorganisationen

gör att de begränsade resurserna kan fokuseras på väsentliga frågor som att främja I kommissionens riktlinjer anges att utvärderingen ska omfatta organisationen för genomförande av programmet eftersom detta är av strategisk betydelse. En väl fungerade organisation utveckling av bra projekt för programområdet. Något förenklat kan processen delas in i följande faser:

4. Information
5. Urval och beredning av ansökningar och beslut
6. Ekonomiska kontroller

För utvärdering av genomförandeorganisationen använder personalen verktyget för egenutvärdering som har utarbetats av kommissionen. Egenutvärderingen är indelad i sju kategorier;

1. Tydlig definition, fördelning och separering av funktioner inom förvaltande myndighet och förmedlande organ.
2. Tillräckliga procedurer för urval av insatser
3. Adekvat information och strategi för stödmottagarnas handledning
4. Adekvata förvaltningskontroller
5. Adekvat verifieringskedja
6. Tillförlitlig bokföring, övervakning och ekonomisk rapportering
7. Nödvändiga förebyggande och korrigerande åtgärder där systemfel upptäcks genom revision

I varje kategori finns flera detaljfrågor. På basen av de samlade svaren kan den förvaltande myndigheten få en klar uppfattning huruvida förvaltningens rutiner kan bedömas som goda eller om förbättringar behöver göras.

1.1.1 Information

De olika projekten har i sin ansökan beskrivit på vilket sätt de har fått information om programmet. Av de nio ansökningarna som inkommit 2013 har åtta stycken svarat på frågan hur de fått information om programmet. (Flera alternativ kan väljas.) Ett av dem har fått information via broschyr och fem stycken via media. Fem av projekten har svarat på eget initiativ. Fyra projekt har genom besök från landskapsregeringen mottagit informationen och

två genom det allmänna informationstillfället. En projektägare har svarat via hemsidan och en på annat sätt.

Ålands landskapsregering har under en veckas tid runt europadagen 9 maj flaggat med EU-flaggan.

En projektkatalog ligger på landskapsregeringens hemsida <http://www.regeringen.ax>. I katalogen finns uppgifter om projektägare, projektnamn, projektperiod, diarienummer, total budget, budget för ESF-medel, totalt beviljade medel till och med 31.10.2013 och beviljade medel från ESF.

Under 2013 har inget öppet möte hållits, målet är att ett ska hållas per år. Förvaltande myndighet har varit på åtta företagsbesök under 2013 och målet är femton stycken per år. Nio stycken artiklar har syns i media varav målet är tolv stycken per år.

Förvaltningsmyndigheten har märkt att så fort annonserna läggs ut i media ökar intresset bland potentiella projektägare. Det är det klart effektivaste sättet att nå ut med information.

1.1.2 Urval och beredning av ansökningar samt beslut

Det är viktigt att kunna se hur de olika kriterierna för urval av projekt har tillämpats och hur tolkningen av dessa har påverkat antalet godkända projekt. I den fortlöpande utvärderingen bör även framkomma hur många ansökningar som inkommit till respektive inriktning.

När ett ärende inkommer till Ålands landskapsregering hanteras detta enligt nedanstående rutinbeskrivning. Vid beredning hos handläggaren vid förvaltningsmyndigheten beaktas följande: Att projektet faller inom åtgärdsprogrammet, att projektet är förenligt med gällande EU och nationell lagstiftning, att samtliga nödvändiga uppgifter angivits i ansökan eller på annat sätt bifogats. Saknas uppgifter ska komplettering begäras in och registreras, att projektet uppfyller villkorade kriterier och åtminstone ett av de prioriterade urvalskriterierna. Efter detta kan ett beslut fattas. Föredragande tjänsteman upprättar en expeditionshandling utgående från protokollet. Till expeditionen bifogas besväransvisning. Efter upprättandet av expeditionen uppdateras diariesystemet och projektregistret. En kopia på expeditionen tillställs den attesterande myndigheten. När bidrag beviljats informeras stödmottagaren om vilka regler som är gällande för projektet. Syftet är att även muntligen ge information som givits skriftligen.

Till och med 31.12.2013 har 47 ansökningar inkommit. Av dessa ansökningar har 22 projekt sökt till inriktning *1.a Inriktning mot utbildning*, ett projekt till inriktning *1.b Inriktning mot forskning och innovation*, sju projekt till inriktning *1.c Inriktning mot utveckling av utbildningssystem och – strategier*, två projekt till inriktning *2. Investering i innovativa former av arbetsorganisationer*, åtta projekt till inriktning *3.a Inriktning mot sysselsättning* och sju projekt har sökt till inriktning *3.b Inriktning mot inklusion*.

Under projektperioden har totalt 30 projekt godkänts varav 11 är förprojekt. Av dessa projekt tillhör elva stycken *1.a Inriktning mot utbildning* och fem projekt tillhör *1.c Inriktning mot utveckling av utbildningssystem och – strategier*. Två projekt till inriktning *2. Investering i innovativa former av arbetsorganisationer*. Tolv projekt tillhör delområde 3. *Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion*. Sex av dessa projekt ligger under inriktning *3.a* och sex projekt under inriktning *3.b*

Ansökningar som inkommit och beviljats under 2013.

InLead(förprojekt)

Projektägare är Leader Åland r.f. och projekttiden var från 1.9.2013 till 31.3.2014.

Målsättningen med förprojektet var att finna metoder som i dagsläget inte finns på Åland för att främja inklusion och stävja utanförskap som orsakats framförallt av arbetslöshet. Den huvudsakliga målgruppen är ungdomar. Syftet är att finna samarbetsmöjligheter och se var synergier kan uppnås samt mellan vilka parter detta kan ske. En målsättning är även att se vad som redan gjorts inom ramen för inklusionsåtgärder, både inom Åland men även på andra områden nationellt och internationellt. Detta för att i framtiden undvika samma misslyckanden och dubbelarbete. Arbetet ska ske ur ett gräsrotsperspektiv såsom Leader alltid arbetar.

Integration.ax II

Projektägare är Mariehamns stad/Medborgarinstitutet och projekttiden är 1.5.2013 till 31.5.2014. Målsättningarna är såsom i Integration.ax: att inflyttade uppnår en sådan språklig nivå, att deras yrkeskompetens kan tas till vara i det åländska samhället, att minst hälften av deltagarna får en tidsbunden eller stadigvarande arbetsplats och att de studerande har tillräcklig information om vårt samhälle för att kunna fungera som aktiva medborgare och föra sin talan i olika sammanhang. På basen av den erfarenhet som erhållits under projektet integration.ax har målkompletteringar gjorts. De studerande ska även få lokala referenser, deras informations-, och kommunikationskunskap ska höjas, de ska få insikt i jämställdhets-, och arbetskyddsfrågor. Projektet omfattar fortsättningsvis undervisning svenska och samhällskunskap samt praktik.

Returcafé och restaurang(förprojekt)

Projektägare är Emmaus Åland r.f. och projekttiden var från 1.5.2013 till 31.1.2014. Målet med projektet var att utreda möjligheten att genom en caféverksamhet "Bistro Emmaus" integrera långtidsarbetslösa, nyinflyttade och personer med särskilda behov på arbetsmarknaden och att öka medvetenheten om hälso-, kost-, och miljöfrågor.

Huvudsyftet är att deltagarna får jobb eller utbildningsplats efter projektet. Projektet är en mellanarbetsplats där deltagarna ska få möjlighet till kompetens i allt från att passa tider, marknadsföring, ekonomi, flexibilitet, kundbemötande och samarbete. Kompetenser som kan överföras på vilken yrkesinriktning som helst.

I slutrapporten anger projektägaren att arbetsmetoderna fungerat väl och att inga stora förändringar skett i förhållande till den ursprungliga planen. Målen har tydliggjorts och betoningen kommer att ligga på köksverksamhet. Man kommer att inleda verksamheten i begränsad form genom att sälja luncher till personalen inom Emmaus Åland.

Förprojektet har lett till en ansökan om huvudprojekt.

1.1.3 Ekonomiska kontroller

Kontroll på plats

Målsättningen enligt programmets systembeskrivning är att minst 10 % av projektstocken (antal projekt) under programperioden, oavsett storlek på beviljad offentlig finansiering blir föremål för kontroll på plats. Förvaltningsmyndigheten försöker en gång per år göra en kontroll på plats per projekt för att säkerställa att projektet genomförs i enlighet med beslut. Den första kontrollen på plats för varje projekt har i regel skett innan den första utbetalningen av stödet verkställts. På dessa möten går regelverket och villkoren för stödberättigande utgifter igenom. Detta för att underlätta för projektägarna vid den första redovisningen. Kontrollerna på plats har gjorts av förvaltningsmyndigheten. Efter besöket har en ”Handläggningsrapport för kontroll på plats” upprättats.

Under 2013 har sex kontroller på plats av projekt genomförts. De granskade offentliga utgifterna uppgick till 33 % av de sammanlagda offentliga utgifterna år 2013. I enlighet med granskningsprotokollen föranledde kontrollerna inte ytterligare åtgärder.

Totalt har 59 kontroller på plats genomförts till och med 31.12.2013. De kontrollerade offentliga utgifterna uppgår till 68 % av de sammanlagda utgifterna till och med 2013.

Skribbordskontroller

Skribbordskontroller sker ca 3 ggr i året/projekt. Detta görs vid beslutsprocessen och vid utbetalningsprocessen. När en begäran om utbetalning inkommer till Ålands landskapsregering hanteras den enligt följande. Utredaren vid Utbildnings- och kulturavdelningen granskar kostnadsredovisningen och begär vid behov nödvändiga kompletteringar. Kostnaderna granskas för att säkerställa att de är godtagbara kostnader i enlighet med beslutet för respektive projekt samt att utgifterna är verkliga och projektrelaterade. Utredaren bereder ansökan om utbetalning av medel, som inkommer i samband med stödmottagarens redovisning, för beslut om utanordning. Socialfondens och landskapsregeringens finansieringsandel utanordnas samtidigt. Efter granskning och kontroll upprättar utredaren utanordningshandlingar. Checklistan ”Handläggningsrapport” för granskning av rekvisition används i det systematiska utredningsarbetet. I regel begärs kopior in av verifikat samt en projekthuvudbok. Utredaren kontrollerar även upp att konkurrensutsättning skett. I samband med handläggning av betalningsansökningar sker en noggrann kontroll av efterlevnaden av EU:s regelverk, särskilt ifråga om stödberättigande kostnader samt villkoren i respektive finansieringsbeslut. Den budgetansvarige tjänstemannen vid utbildnings- och kulturavdelningen kontrollerar och godkänner utanordningarna för både nationell och EU finansiering till projektägarna och en gemensam utanordningsexpedition skickas till projektägaren. Utredaren registrerar utanordningen i projektregistret varefter den överförs till redovisningsbyrån vid finansavdelningen för bokföring och verkställande av utbetalning. Därefter lämnas den godkända utanordningen till finansavdelningen, som kontrollerar om betalbarhet finns innan utbetalning verkställs. Detta görs i enlighet med en särskild checklista för utbetalning. Denna checklista innehåller ett antal olika kontroller. Bland annat kontrolleras att utbetalningen är införd i projektregistret och att utanordningen är korrekt i förhållande till de av utredarna uppgjorda checklistorna. Därefter verkställs utbetalningen.

0,8 % av de redovisade utgifterna ströks i samband med skrivbordsgranskningen under 2013. Totalt har 0,3 % av de redovisade utgifterna strukits i samband med skrivbordsgranskning under projektperioden.

Under 2013 har 788 377,95 € betalats ut till projekten av ESF(stödberättigade kostnader). Av detta har 151 085,46 € gått till projekten inom inriktning 1a, 138 275,35 € till projekt inom inriktning 1c, 98 412,16 € till inriktning 3a och 314 503,79 € till 3b. 86 101,19 € har gått till det tekniska stödet. I och med skrivbordskontrollerna av projektens redovisningar har 7 488,74 € dragits bort på grund av att dessa kostnader inte varit stödberättigande. Det totala beloppet för de återkrav som gjorts under 2013 är 6019,38 €.

Stickprovskontroller från redovisningsbyrån

Under 2013 har två stycken stickprovskontroller på utbetalningar inom ESF gjorts av redovisningsbyrån. De projekt som kontrollerats är följande: ESF/tekniskt stöd (utbetalning 28.11.2013, 654,48 €) och (3) *Arbete i fokus* (utbetalning 11.3.2013, 45 655,92 €). Inga felaktigheter har upptäckts i dessa kontroller. Således har 46 310,40 € granskats vilket utgör 5,8 % av den totala finansieringen.

Revisioner

Revisionsmyndighet för Ålands operativa program för den europeiska socialfonden (ESF) är Landskapsrevisionen, en fristående myndighet under Ålands lagting. Myndigheten ansvarar för de uppgifter som anges i artikel 62 rådets förordning (EG) nr 1083/2006. Landskapsrevisionens i artikel 62 angivna uppgifter utförs av personalen vid myndigheten. Granskningarna planeras av landskapsrevisorn, som också ansvarar för de övriga uppgifter som anges i artikel 62.

Landskapsrevisionen har ersatt revisionsbyrån vid Ålands landskapsregering som revisionsmyndighet för de strukturprogram som bedrivs på Åland. Den nya lagstiftningen om Landskapsrevisionen (ÅFS 2013:25) trädde i kraft den 1.7.2013. Ändringarna är förenliga med artiklarna 58-62 i Rådets förordning (EG) nr 1083/2006 och de har inte inverkat på förvaltnings- och kontrollsystemets funktionssätt.

Landskapsrevisionen har den 16 december 2013 via SFC skickat en kontrollrapport jämte yttrande för år 2013. Rapporten som utarbetats i enlighet med rådets förordning (EG) nr 1083/2006 62 p. 1.d.) avser revisionsperioden 1.7.2012 - 30.6.2013 och omfattar de åländska operativa programmen med finansiering från regionala utvecklingsfonden och socialfonden. Kontrollrapporten har utarbetats för det åländska programmets del enligt den förlaga som finns i kommissionens förordning (EG) nr 1828/2006 bilaga VI och de riktlinjer som kommissionen i övrigt ger.

Under 2013 reviderades projekten *Integration.ax* och *Habilitering utan gränser*. Under föregående revisionsperiod granskades två projekt vars utgifter ingår i denna referensperiods (2012) deklarerade utgifter till kommissionen. I och med dessa revisioner har 4 av 17 projekt granskats (23,5 %) och 43,33 % av de deklarerade utgifterna.

I *Integration.ax*-projektet upptäcktes en felkalkylerad timlön (87,64 euro) samt felkalkylerade möteskostnader (571,82 euro). Förvaltningsmyndigheten hade upptäckt oklarheter och gjort ett avdrag om 465 euro men utförligare beräkningar medförde att avdraget blev lite större

(571,82 + 87,64 – 465 = 194,46 euro). Ytterligare kunde inte skäligen motiveras till en anställds medverkan i ledningsgruppmöten hittas vilket gjorde att denna möteskostnad bedömdes som icke-stödberättigande (1.360,72 euro). Förvaltningsmyndigheten har motsatt sig revisionsmyndighetens bedömning till denna del.

I ett av projekten som granskades föregående revisionsperiod gjordes ett återkrav om 568,- euro vilket hörde till denna referensperiods (2012) deklarerade utgifter. Totalt angavs i den årliga kontrollrapporten de icke-stödberättigande utgifterna till 2.123,18 euro och felprocenten till 0,47 % för ESF-programmet för år 2012.

1.2 Uppfyllande av Lissabonstrategin i förhållande till Ålands ESF-program

1.2.1 Lissabonstrategin

En uppgift för utvärderingen är att se om de satsningar som görs är inriktade på att fullfölja Lissabonstrategin, dvs. att så långt det går bidra till näringslivets utveckling i form av nya jobb och företag.

Utgiftskategorierna nedan motsvarar de som finns uppställda för Lissabonmålen och är de som den löpande utvärderingen koncentrerar sig på. Det gäller frågor som både berör en ökad anpassningsförmåga hos arbetstagare, företag och entreprenörer och om programmet lyckas förbättra ökat tillträde till arbetsmarknaden och ökad varaktighet. En viktig fråga att få svar på är om det skett en förbättrad social integration för mindre gynnade personer och om det går att påvisa ett ökat humankapital.

Varje projekt tillhör en av programmets inriktningar. Inriktningarna är baserade på åtgärdskategorierna från Lissabonmålen. Genom att analysera projektens indikatorer går det att se hur väl, de för programmet relevanta, Lissabonmålen uppfylls.

För programmet relevanta Lissabonmål:

- *Ökad anpassningsförmåga hos arbetstagare, företag och entreprenörer*
  - 1.a *inriktning mot utbildning* (10 projekt varav 2 förprojekt)
  - 1.c *inriktning mot utveckling av utbildningssystem och – strategi* (3 projekt)
- *Förbättrat tillträde till arbetsmarknaden och ökad varaktighet*
  - Delområde 2. *Innovativa former av arbetsorganisationer*(2 förprojekt)
  - 3.a. *Inriktning mot sysselsättning* (5 projekt varav 2 förprojekt)
- *Förbättrad social integration för mindre gynnade personer*
  - 3.b. *Huvudinriktning mot inklusion* (3 projekt varav 1 förprojekt)
- *Ökat humankapital*
  - 1.b *Inriktning mot forskning och innovation* (0 projekt)

Samtliga av programmets prioriterade områden ingår i Lissabonåtgärderna. Kommissionen och medlemsstaterna ska se till att 75 % av utgifterna avsätts för målet regional ”konkurrenskraft och sysselsättning”. I det åländska programmet går 100 % av utgifterna till detta mål. Av de 30 projekt som pågått tillhör sexton projekt Lissabonmålet *Ökad*

anpassningsförmåga hos arbetstagare, företag och entreprenörer, fjorton projekt Lissabonmålet Förbättrat tillträde till arbetsmarknaden och ökad varaktighet och sex projekt målet Förbättrad social integration för mindre gynnade personer.

Hittills har projekt inom alla inriktningar förutom 1 b inriktning mot forskning och innovation avslutats. Inom inriktning 1.a (utbildning) har tre projekt fokuserat på vidareutbildning och fem på fortbildning. Ett projekt har fokuserat på annan utbildning och tre på flera typer av utbildning. Inom inriktning 1.c (utbildningssystem- och strategier) har fyra projekt inriktat sig på utbildning för formell kompetens och sju på utbildning för funktionell kompetens. Inom inriktning 3.a (inriktning mot sysselsättning) har tre projekt fokuserat på vägledning, tre på utbildning, två på praktik och två på arbetsplats(stödplats). Inom inriktning 3.b (inklusion) har två projekt inriktat sig på invandrare och två på övriga mindre gynnade grupper. Ett projekt har inriktat sig på funktionshindrade. Ett projekt har fokuserat på vägledning, fyra på utbildning, fyra på praktik och ett på arbetsplats (stödplats). Tre projekt samverkar med annat ESF-projekt. Ett projekt har varit enbart för kvinnor. Två projekt har huvudsakligen varit ett miljöprojekt och tre har fokuserat på utbildning inom IT.

1.2.2 Projekt som avslutats 2013

Validering på Åland

Projektägare var Ålands landskapsregering/Ålands läroavtalscenter och projektet sträckte sig från 1.2.2008 till 30.4.2013. Det övergripande målet var att utveckla ett valideringssystem och skapa ett nätverk av samtliga aktörer som involveras i det livslånga lärandet och den kompetensutveckling som sker bland den vuxna befolkningen. Många människor har värdefulla kunskaper förvärvat genom lång arbetslivserfarenhet eller genom utbildning i ett annat land. Dessa kunskaper måste bättre tas till vara och till fullo kunna bedömas vid rekrytering. Därför behövs ett valideringssystem. Ett fungerande valideringssystem är av stor betydelse, såväl för personer med en hög grad av erfarenhetsbaserad kunskap som för personer som har genomgått utbildning utomlands. Ett väl utbyggt och fungerande valideringssystem bidrar till att människor växer och utvecklas, vilket också leder till en regional utveckling och ekonomisk tillväxt. För att validering ska få den betydelse den har potential för, måste hela valideringssystemet vara kvalitetssäkrat på ett av branscherna och arbetsmarknaden accepterat sätt. Projektet hade som syfte att skapa ett finmaskigt nätverk av samtliga aktörer som involveras i det livslånga lärandet och den kompetensutveckling som sker hos vuxna människor på Åland. Ett sätt är att kombinera det formella lärande som sker inom det traditionella utbildningssystemet med det informella lärandet som sker i arbetslivet på Åland kombinerat med den kompetens som finns inom den tredje sektorn. Avsikten är att nyttja den kompetens som finns inom utbildningssystemet men också att integrera exempelvis examensmästare i arbetet. Ytterligare syftar projektet till att involvera arbetsmarknaden i nätverk och koppla samman olika typer av utförare med användare som ytterst har behov av kompetent arbetskraft.

Ett system för validering har implementerats i både Ålands gymnasium och Högskolan på Åland, genom rutinbeskrivning har valideringsmöjligheten även öppnats för studerande vid Öppna Högskolan. Ett elektroniskt valideringsverktyg som underlättar valideringen används. Ett system för validering utgående från utbildningssektorns system och med beaktande av arbetslivets krav har skapats. Ålands gymnasiums vuxenavdelningen får ett övergripande ansvar för valideringssystemet för utbildningsyrken på gymnasienivå.

Integration.ax

Projektägare var Mariefhamns stad/Medborgarinstitutet och projektiden sträckte sig från 1.6.2009 till 31.5.2013. På basen av Medborgarinstitutets lärares erfarenhet konstaterades att många inflyttade vuxna som har en yrkeserfarenhet från sitt hemland skulle vara betjänta av att kunna kombinera studier med kontinuerlig arbetspraktik. Praktikplatsen verkade inom det yrkesområde som överensstämde med den studerandes egen kompetens. Detta skulle dels förbättra deras möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och förbättra deras språkkunskaper. Målgruppen var således inflyttade med annat modersmål än svenska.

Syftet med projektet var att underlätta de inflyttades integration i det åländska samhället och motverka marginalisering. Detta genom att förbättra kunskaper i svenska hos inflyttade, organisera arbetspraktik för inflyttade som studerar svenska vid Medborgarinstitutet, vägleda de inflyttade till rätt insats i olika praktiska frågor och utforma konkret informationsmaterial.

Målsättningen var att de studerande uppnår en sådan språklig nivå att deras yrkeskompetens kan tas tillvara i samhället och att de får en snabbare etablering på den åländska arbetsmarknaden. De studerande ska efter projektet besitta tillräcklig information om det åländska samhället för att kunna fungera som aktiva medborgare och kunna föra sin talan i olika sammanhang. Vid terminsavslutningen 2011 konstaterades att sju stycken av tolv deltagare fått erbjudande om fortsatt jobb antingen på praktikplatsen eller inom samma bransch. Tolv studerande påbörjade kursen för läsåret 2012-2013 varav två personer redan fått arbete och en person har avbrutit av personliga skäl. Under vårterminen 2013 fortsatte således nio personer varav 4 stycken fått erbjudande om fortsatt jobb.

Ålands Fountainhouse

Projektägare var Ålands Fountainhouse förening r.f. och projektet sträckte sig från 1.1.2010 till 30.6.2013. Det finns en stor missgynnad grupp som hamnar utanför systemet i samhället då det gäller daglig sysselsättning och som inte heller får sina behov tillgodosedda. Detta är gruppen vuxna personer med psykisk ohälsa. Öppenvården inom psykiatri på Åland är idag hårt belastad. 2007 tog intresseföreningen Reseda och ÅHS-psykiatri initiativet till att försöka starta ett klubbhus enligt Fountainhouse-modellen då det inte fanns någon form av daglig sysselsättning/daglig verksamhet för personer med psykiska funktionshinder. Målet för verksamheten är att långsiktigt förbereda deltagarna för ett arbete och minska tröskeln för deltagande i arbetslivet genom att bygga upp medlemmarnas självrespekt och sociala kompetens. Detta uppnås dock inte genom någon konventionell form av behandling. På ett Fountainhouse utgår man från att bygga upp människans självförtroende genom framför allt arbete, men även vänskap och autonomi. Man försöker även underlätta för människor med psykiska funktionshinder att leva ett gott liv samt att bryta isolering och komma tillbaka till social gemenskap och en fungerande arbetssituation. Syftet med projektet var således: Att stöda deltagandet i beslutsfattandet genom att både medlemmar som personal gemensamt fattar besluten i ett klubbhus. Att förebygga utslagning genom att stöda utveckling och integrering hos individen. Långsiktigt förberedande arbete. Information och aktiviteter i syfte att öka förståelsen och förbättra attityden till personer med psykiska funktionshinder. Målgruppen är personer i åldern 18-65 år med psykiska funktionshinder och personer med som varit i kontakt med psykiatri.

Arbetet har fungerat över förväntan. De 36 internationella riktlinjer och stöd från andra klubbhus runt om i världen har lett till ett starkt åländsk klubbhus. Föreningen har blivit ackrediterade och fick högsta betyg, det vill säga 3 år. Projektet har 76 medlemmar, 10-16 som besöker huset dagligen. Föreningen har även arbetat mycket med att sprida information i

samhället vad avser psykisk ohälsa, klubbhusverksamhet men även om ESF. I framtiden kommer finansieringen att ske via Ålands Penningautomatförening.

CHAP

Projektägare var Chips Ab och projekttiden sträckte sig från 18.2.2013–31.12.2013. Projektets övergripande mål var införandet av ett nytt ekonomisystem(SAP) och kompetenshöjning av hela personalen. Målsättningen var att öka kompetensen bland företagets anställda inom sina respektive områden och framför allt inom IT. Kompetenshöjningen skulle även göra personalen mer konkurrenskraftig på arbetsmarknaden. Målgruppen var företagets samtliga anställda. Projektet har haft 141 deltagare. Dessa deltagare har blivit skolade inför implementeringen av SAP och sedan fått en fördjupad kurs ett par månader efter implementeringen. Deltagarna har dessutom fördjupat sig i kvalitetssystemet QNova. Projektet har lett till att flertalet arbetstagare har fått nya arbetsuppgifter inom samma tjänst, har fått ny tjänst eller avancerat på arbetsplatsen, utför arbetsuppgifterna på ett mer ändamålsenligt sätt.

Helhetsundervisningen-pedagogik och didaktik

Projektägare var Ålands Gymnasium-Profilen Ekonomi & Media och projekttiden sträckte sig från 1.8.2013–31.12.2013. Förprojektets syfte var att undersöka möjligheterna att förändra pedagogiken och didaktiken inom merkonomutbildningen. Projektet gällde enbart yrkesämnena i undervisningen. Genom att engagera, inspirera och utbilda personalen kan undervisningen stegvis ändra. Genom att frånga indelningen i olika ämnen kan en större flexibilitet uppnås och helhetsbild framträda. Intresset hos lärarna att fortsätta detta arbetssätt har varit stort och utgör därför en bra grund för en förändring av nuvarande struktur och upplägg på utbildningen. Projektets önskan är ett treårigt förändringsprojekt under 2015-2017. Först med befintlig lärargrupp, sedan samtliga lärare på Handels och därefter andra utbildningslinjer vid Yrkesgymnasiet, som frisörer, hotell och restaurang samt media. Förprojektet kommer att leda till en ansökan om huvudprojekt.

Vuxna i Ålands gymnasium

Projektägare var Ålands gymnasium och projekttiden sträckte sig från 1.8.2013 till 31.12.2013. Projektets övergripande mål var att identifiera och integrera de olika komponenter som behövs för att gå från en renodlad ungdomsskola till en skola som även erbjuder kvalificerade insatser för vuxenutbildning. Ytterligare skulle förprojektet identifiera de komponenter som behövs för att komplettera organisationen. Förprojektet skulle utmytna i en plan för ett systembygge för införandet av en fullvärdig vuxenutbildning inom Ålands gymnasium. I detta sammanhang ska begreppet vuxenutbildning tolkas brett och innefattar alla insatser för att bedöma, värdera, erkänna och öka vuxnas kunskande med tanke på arbete, vidarestudier och andra behov hos vuxna. Förprojektet tog fasta på vilka informations-, rådgivnings- och vägledningsinsatser tillsammans med nya metoder som kan behövas för att inom organisationen ge bestående effekter i form av större tillgänglighet för vuxna. Förprojektet har haft ett gott och nära samarbete med Ålands gymnasiums personal, Utbildningsstyrelsen och utbildningsanordnare i riket. Under förprojektet framkom det att anpassa en ungdomsskola till att även täcka behovet för vuxenutbildning är ett sämre och mindre flexibelt alternativ än att satsa på att bygga upp en egen frikopplad vuxenutbildningsenhet som utgår från en fristående examen. Förprojektet kommer att leda till en ansökan om huvudprojekt.

1.3 Verksamhetsområden med högre risk

När utvärderingsplanen skrevs bedömdes följande verksamhetsområden vara riskområden för avvikelser i programmet: projekt med inriktning mot forskning och innovation (inriktning 1.b) och projekt med inriktning mot inklusion (inriktning 3.b). Denna bedömning gjordes utgående från att de innehåller nya eller delvis nya verksamheter för åländska förhållanden och för ESF-programmet. Som en följd av detta sågs dessa två områden som möjliga verksamhetsområden som kan vara lämpliga för en utvärdering. Gemensamt för dessa båda inriktningarna är att undersöka vilken typ av projekt som har beviljats och om dessa uppfyller de förväntningar och resultat som ställts inom inriktningen.

Syftet med inriktning 1.b är att skapa ett välmående samhälle med spetskompetens inom områden som rör det åländska samhället. Målsättningen är att stödja den kvalificerade kunskapsutvecklingen både inom institutioner och inom näringsliv och utöka kunskapsutbyte mellan forskning, näringsliv och offentlig sektor. Två projekt har ansökt om stöd från inriktning 1.b under programperioden. Dessa projekt hade dock för få villkorade och prioriterande kriterier för att godkännas. 2013 sökte inga projekt stöd från inriktningen. Eftersom det inte finns några projekt inom denna inriktning går det inte att analysera om projekten uppfyller de förväntningar och resultat som ställs inom inriktningen.

Målsättningen med inriktning 3.b är att förebygga och minimera utanförskap i samhället samt att öka kvinnors delaktighet i arbetslivet. Målgrupperna är personer i riskgrupperna minoriteter, invandrare, funktionshindrade och övriga mindre gynnade grupper samt kvinnliga entreprenörer. Sex projekt har beviljats stöd inom inriktning 3b. *Integration.ax* och *Ålands Fountainhouse*, *Integration.ax II* och *Guideutbildning för inflyttade* samt förprojekten *Knutpunkt Åland* och *InLead*. Gemensamt för projekten är att de har skapat sysselsättning för personer utanför arbetsmarknaden eller hittat metoder för detta. 147 personer har deltagit i inklusionsprojekt varvid målet uppnått. Ännu har inget företag startats av kvinnor till följd av programmet. Däremot har kvinnor valt att fortsätta vara egenföretagare till följd av programmet. Projekten inom inriktning 3b har gått över förväntan. De har nått ut till sina målgrupper och gett goda resultat.

2. Programmets måluppfyllelse

Den övergripande målsättningen med det operativa programmet är att förbättra nyttjandet av humankapitalet genom en generell höjning av kompetensnivån i företag och organisationer samt ökad inklusion av utanförgrupper. De kvantifierade målsättningarna är att sänka den totala arbetslösheten till 2,1 procent, att öka sysselsättningsgraden till 80 procent, att 2 000 personer genomgår fortbildning samt att 200 personer deltar i integrationsprojekt.

I tabellen på följande sida ses alla projekt och vilken inriktning de tillhör.

Tabell 1

PRIORITET: Kompetens & sysselsättning

DELOMRÅDE	INRIKTNING	PROJEKT	PROJEKTÄGARE
1. Investering i humankapital	1.a Utbildning	DaKo3 TranSmart Nätpedagogik Guideutbildning Entreprenörsakademin In between Kommunalt kunnande bär framåt * Skuta * Kompetens och delaktighet i CRAB Kompetens och delaktighet i CRAB II CHAP	Högskolan på Åland/Öppna högskolan Transmar Ab Ålands landskapsregering/lärcentret Navigare Ålands guider r.f. Högskolan på Åland Ålands handelskammare r.f. Brändö kommun Företagsam skärgård r.f. Carl Rundberg Ab Carl Rundberg Ab Chips Ab
	1.b Forskning och innovation		
	1.c Utveckling av utbildningssystem och -strategier	Sjökaptener i hamn TurismÅland Validering på Åland Helhetsundervisningen * Vuxna i den åländska gymnasieskolan *	Högskolan på Åland Högskolan på Åland Ålands landskapsregering/Ålands läroavtalscenter Ålands yrkesgymnasium Ålands gymnasium
2. Innovativa former av arbetsorganisationer		Habilitering utan gränser * Aktiv miljöqualificering *	Åland hälso- och sjukvård Arritas Ab
3. Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion	3.a Sysselsättning	Ungdomslots Stöd i arbetet II 100 procent * Kompanjon 24 * Returcafé och restaurang * Arbete i fokus	Ålands fredsförening Emmaus r.f., Katapult Ålands handikappförbund r.f. Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet Ålands fredsförening Emmaus r.f. Emmaus Åland r.f. Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet
	3.b Inklusion	Integration.ax Ålands Fountainhouse Knutpunkt Åland * Integration.ax II Guideutbildning för inflyttade InLead	Mariehamns stad/Medborgarinstitutet Ålands Fountainhouse förening r.f. Ålands mångkulturella förening r.f. Mariehamns stad/Medborgarinstitutet Ålands Näringsliv r.f. Leader Åland r.f.

* Förprojekt

Det prioriterade området Kompetens och sysselsättning är indelat i tre delområdena: *Investering i humankapital*, *Innovativa former av arbetsorganisationer* samt *Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion*. Målen för dessa delområden beskrivs nedan. Till och med 31.12.2013 har femton huvudprojekt avslutats. Dessa är *Guideutbildning*, *Entreprenörsakademin*, *TranSmart*, *Kompetens och delaktighet i CRAB*, *Dako3*, *Sjökaptener i hamn*, *In Between*, *Turism Åland*, *Stöd i Arbetet II*, *Ungdomslots*, *Nätpedagogik*, *CHAP*, *Validering på Åland*, *Integration.ax* och *Ålands Fountainhouse*, varav de senaste fyra avslutats under 2013. Detta i enlighet med de pågående projektens beslutade projekttid. För beskrivning av projekten se kapitel 7 i Årsrapport 2013.

Investering i humankapital

Den övergripande målsättningen för inriktningen är att höja kunskapsnivån bland personer i arbetslivet för att främja ekonomins konkurrenskraft speciellt inom sektorer som är utsatta för den ökade globaliseringen och tekniska förändringar.

Till och med 2013 har sexton projekt beviljats medel inom delområde 1. *Investering i humankapital* varav elva projekt hör till 1.a inriktning mot utbildning och fem stycken hör till 1.c inriktning mot utveckling av utbildningssystem och -strategier. Fyra av dessa är förprojekt.

Resultatmål (delmål) för 1.a inriktning mot utbildning

- 2000 (1000) personer har genomgått fortbildning eller utbildning
- 5 (2) nya kompetenshöjande nätverk

Resultatmål (delmål) för 1.b inriktning mot forskning

- 2 (1) nya metoder eller system har skapats inom forskning och innovation
- 5 (2) nya doktorander/ forskare
- 2 (1) nya nätverk med forskningsrelaterat innehåll

Resultatmål (delmål) för 1.c inriktning mot utveckling av utbildningssystem och -strategier

- 2 (1) utbildningsarrangörer har anpassat sin utbildning
- 2 (1) utbildningsarrangörer har utvecklat sitt samarbete med arbetslivet
- 3 (1) nya system för utveckling av utbildningssystem och -strategier har skapats

Per den sista december 2013 har 761 personer deltagit i fortbildningar på arbetsplatsen, målet på 2000 deltagare kommer således inte att uppnås. Inga nya kompetenshöjande nätverk har uppkommit. Vad avser resultatmålen för inriktning 1.b. *inriktning mot forskning och innovation* så har inget projekt påbörjats vilket således innebär att inga av dessa resultatmål uppfyllts. Per den sista december 2013 har tre utbildningsarrangörer anpassat sin utbildning och det har lett till sex anpassningar av utbildningssystem. Målen är således till viss del redan uppnådda.

Innovativa former av arbetsorganisationer

Målsättningen för inriktningen är att det sker en utveckling och innovation inom arbetsorganisationer för ökad anpassning till en global arbetsmarknad.

Resultatmål (delmål) för 2. inriktning mot Innovativa former av arbetsorganisationer

- 10 (5) nya nätverk har skapats
- 10 (4) nya och mer innovativa sätt att använda personalens kompetens

Inget huvudprojekt har påbörjats inom denna inriktning och målen är således inte uppnådda.

Aktiva och preventiva åtgärder för sysselsättning och inklusion

Målsättningen är att förebygga och minimera risken för utslagning från den öppna arbetsmarknaden samt att fånga upp utsatta grupper för inkludering i samhället. Till och med 2013 har sex projekt varav tre förprojekt beviljats medel från 3.a inriktning mot sysselsättning och sex projekt varav ett förprojekt från 3.b inriktning mot inklusion.

Resultatmål (delmål) för 3.a inriktning mot sysselsättning

- 100 (50) personer har deltagit i sysselsättningsfrämjande projekt
- 50 (20) personer har erhållit studie- eller arbetsplats

Per den sista december 2013 har 315 personer deltagit i sysselsättningsfrämjande projekt varvid målet för antal deltagare har uppnåtts. 21 personer har erhållit studie- eller arbetsplats.

Resultatmål (delmål) för 3.b inriktning mot inklusion

- 100 (50) har deltagit i någon form av inklusionsprojekt
- 5 nya företag startade av kvinnor

147 personer har deltagit i inklusionsprojekt varvid målet uppnåtts. Ännu har inget företag startats av kvinnor till följd av programmet. Däremot har kvinnor valt att fortsätta vara egenföretagare till följd av programmet.

Effektmålen för programperioden 2007-13 sattes upp då programmet skrevs 2006. Redan 2008 såg verkligheten helt annorlunda ut och effektmålen som sattes upp kan bli svåra att uppnå. ESF-programmet har anpassats för Åland och fokuseras förutom på höjandet av kunskapsnivån för att främja konkurrenskraften till stor del på att sänka arbetslösheten. Programmet fokuserar därför till exempel mycket på ungdomsarbetslösheten som under 2013 låg på 8,1 % och enligt effektmålen skulle ligga under 2 %. Att minska antalet avhopp från skolan samt att hjälpa ungdomar in på arbetsmarknaden är även det fokusområden. Därutöver har inklusion av grupper som riskerar att marginaliseras, till exempel funktionshindrade och inflyttade prioriterats.

Inom inriktning 1a och 1c har vi avslutade projekt inom vilka all uppföljning är gjord. Alla projekt inom dessa inriktningar är dock inte avslutade vilket innebär att dessa resultat inte är slutgiltiga. Inom *1a inriktning mot utbildning* har inte effektmålet att 80 % av deltagarna ska ha ökat sin kompetens uppnåtts i nuläget. 51 % har angett att deras kompetens ökat till följd av projektet. Inte heller att 10 % ska ha avancerat inom organisationer och 20 % efter projektslut har uppnåtts. Inom inriktning 1c kan vi se att effektmålet att 80 % av företagen som deltagit har anpassat sin organisation till förändringar i omvärlden ser ut att uppfyllas. Antalet sökande och utexaminerade från deltagande utbildningsarrangörer ser inte ut att öka till minst 10 %. Effektmålen för inriktning 1b och 2 kommer inte att uppnås eftersom inga huvudprojekt startats inom dessa inriktningar. En utvärdering av de övergripande effektmålen och för övriga inriktningar kan först göras då programperioden är slut och alla projekt avslutade och uppföljningen är gjord.

Projektens kvalitativa påverkan på programmet kan utläsas ur tidningsartiklar kring projekten där deltagare uttrycker sig positivt kring projekten och vad de fört med sig. Till exempel *Integration.ax*, *Ålands Fountainhouse* och *Guideutbildning för inflyttade* har fått positiv publicitet.